

## Pedagogit viidakossa – intoa opetuksen kehittämiseen luontorasteilta

*Artikkelissa esitellään yksi keino herätellä yliopistonopettajia opetuksen kehittämistyöhön: pedagoginen viidakkokävely eli suunnistus, jonka aikana pienryhmät kiertävät rastilta toiselle, keskustelevat teemoista, jakavat hyviä käytäntöjä ja oppivat toisiltaan. Itä-Suomen yliopiston kauppatieteiden laitoksen henkilökunnan ja opiskelijoiden kanssa toteutettu viidakkokävely tuotti erinomaisia ideoita opetuksen kehittämiseen ja vahvasti opettajien opettajaidentiteettiä. Se auttoi myös eri rooleissa toimivia työyhteisön jäseniä tunnistamaan yhteisiä tavoitteita ja ymmärtämään opetuksen ja ohjauksen haasteita eri näkökulmista.*

### Johdanto

Yksi Itä-Suomen yliopiston strategisista tavoitteista on luoda Suomen paras yliopistollinen oppimisympäristö vuoteen 2020 mennessä. Oppimisympäristöä rakentavat kaikki yliopistoyhteisön jäsenet ja siksi laadukas opetus ja ohjaus edellyttävät yhteistä ymmärrystä eri osapuolten kesken. Laitoksemme pedagogisen kehittämisen ryhmässä (Tutkivan oppimisen ryhmä, ns. Tutki-ryhmä; Hakkarainen, Lonka & Lipponen, 2008) ideoitii Pedagoginen viidakkokävely, joka toteutettiin osana laitoksen kehittämispäiviä Rantasalmen Järvisydämessä elokuussa 2016. Mukaan kutsuttiin laitoksen henkilökunta Kuopiosta, Joensuusta ja Savonlinnasta sekä opiskelijoiden ainejärjestöjen edustajat. Osallistujia oli 25 eli noin puolet laitoksen henkilöstöstä.

### Tavoitteet, valmistelu ja toteutus

Pedagogisen viidakkokävelyn tavoitteena oli herättelyn lisäksi jakaa kokemuksia ja tietoa opetuksen kehittämiseksi ja opetuksen laadun varmistamiseksi. Yhteistoiminnallisen oppimisen periaatteiden (Hellström, Johnson, Lepilampi & Sahlberg, 2015) mukaisesti halusimme, että viidakkokävelyn aikana osallistujilla olisi mahdollisuus jakaa ja reflektoida kokemuksiaan sekä toimia pienryhmässä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Korostimme avoimen vuorovaikutuksen ja dialogisuuden merkitystä muistuttaen kuitenkin siitä, että jokainen voi kertoa itsestään sen verran kuin haluaa. Toivoimme kokeilumme tuottavan uudenlaista ajattelua ja ehkä jopa innovaatioita (Siltala, 2010).

Valmistelimme kuusi rastitehtävää, jotka sisälsivät pedagogisia keskustelunaiheita. Näitä olivat työn vahvuudet ja ilot, palautteen antaminen, diversiteetti, käsitys hyvästä opettajasta, työn haasteet sekä uusi opetusteknologia (taulukko 1). Tulostimme rastitehtävät paperille, merkit-

simme rastit alueen karttaan ja piilotimme rastit maastoon. Rakensimme pienryhmät, joissa oli edustajia eri kampuksilta, eri työtehtävistä (yliopisto-opettaja, tutkija, yliopistonlehtori, professori, amanuenssi, suunnittelija, osastosihteeri, opiskelija) ja eri vuosikymmeniltä (iän ja työkokemuksen mukaan). Halusimme näin varmistaa, että ryhmässä on monipuolista kokemusta. Laadimme ohjeet suomeksi ja englanniksi.

Järvisydämessä kokoonnuimme suureen saliin ja annoimme ohjeet. Ryhmät saivat myös kirjalliset ohjeet, kartat ja kynät. Tehtävänä oli etsiä Järvisydämen alueelta 3–6 pedagogista rastia. Kuusi rastia löytäneille ryhmille luvattiin palkinto. Rastit sisälsivät keskustelutehtäviä, jotka sai suorittaa haluamassaan järjestyksessä, ryhmän kanssa kävellen tai metsässä istuen. Painotimme, että jokaisen ääni, mielipide ja kokemus ovat tärkeitä, ja että jokainen voi kertoa itsestään ja omasta työstään sen verran kuin haluaa. Ryhmien tavoitteena oli tuoda jokaiselta rastilta jotain yhteisesti jaettavaksi, esimerkiksi 1–2 lausetta keskustelun pääkohdista. Aikaa annettiin puolitoista tuntia.

Lounaan jälkeen ideat jaettiin puolentoista tunnin aikana niin, että tilaan oli asetettu fläppipaperit eri teemoja varten. Ryhmät kirjoittivat tuotoksensa jokaiselta rastilta, jolla olivat käyneet. Kun kaikki vastaukset oli koottu, niistä keskusteltiin teema kerrallaan. Tutki-ryhmän jäsenet esittelivät teemojen keskeisen sisällön ja syvensivät keskustelua esimerkein. Lopuksi sovittiin, mitä asioita halutaan omassa opetustyössä noudattaa, mistä halutaan keskustella lisää ja millaista lisäkoulutusta on syytä hankkia.

### Kehittämisehdotukset

Rastikysymykset ja opetuksen kannalta keskeisimmät ehdotukset on koottu taulukkoon 1. Tutki-ryhmälle tuli vel-

**Taulukko 1.** Rastitehtävien teemat ja niihin liittyvät keskeiset tulokset

|                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|--------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Vahvuudet ja ilot</b> | <i>Mitkä ovat sinun vahvuutesi opettajana tai muussa opiskelijoitten kanssa työskentelyssä? Missä asiassa huomaat kehittyneesi? Mikä opetustyössä tai opiskelijakontakteissa tuo iloa?</i><br>Opettajan työ on innostavaa. Opiskelijoitten innon ja kasvun seuraaminen ja työn tulosten näkeminen tuo iloa ja oman oppimisen kipinä ja kehittämisinto ei ole sammunut. Kokemus tuo luottamusta omaan osaamiseen ja toisaalta viisautta omien rajojen hyväksymiseen ja kypsyä palautteen vastaanottamiseen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| <b>Palaute</b>           | <i>Tiedätkö, miten laitoksellemme kerätään kurssipalautetta? Mikä sinusta on paras tapa kerätä palautetta? Miten hyödynnät palautetta? Miten kerrot siitä opiskelijoille? Entä työkavereille? Miten voisimme yhteisesti paremmin hyödyntää palautteita opetuksen suunnittelussa?</i><br>Palauteprosesseissa on paljon kehitystarpeita, sillä esim. palautteen käsittelyn tavat vaihtelevat oppiaineittain. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota siihen, että opiskelijoitten antamaan palautteeseen vastataan. Yliopiston laatuksikirjan mukaan ”opettaja kirjoittaa aina opiskelijoille näiden antamasta palautteesta vastineen tai saattaa muuten opiskelijoiden tietoon, millä tavoin saatua palautetta hyödynnetään opetuksen kehittämisessä”.                                                                                                                                                |
| <b>Diversiteetti</b>     | <i>Miten otetaan huomioon opiskelijoitten erilaiset lähtökohdat? Osa tulee suoraan lukiosta, osalla on paljon työ- ja elämäkokemusta. Osa on pääaine-, osa sivuaineopiskelijoita. Monikulttuurisissa ryhmissä on vielä omat haasteensa. Miten tämä käännetään vahvuudeksi ja rikkaudeksi? Miten päästään edes jotenkin samalle lähtöviivalle?</i><br>Diversiteetti koettiin todelliseksi työn haasteeksi, joskin myös rikkaudeksi. On vain hyväksyttävä, että ”samaa lähtöviivaa” ei ole. Auttaa, jos opettaja tuntee ryhmänsä. Avoimuus ja vuorovaikutus rakentavat luottamusta. Ryhmätyöissä on hieno mahdollisuus oppia toinen toisiltaan. Ryhmätyötapojen oppimiseen ja ryhmäytymiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Opettajat tarvitsevat lisäoppia monikulttuurisuudesta. Toisaalta fuksien kanssa tulisi tukea heidän opiskelutaitojensa kehittymistä ja myös elämänhallintataitoja. |
| <b>”Hyvä opettaja”</b>   | <i>Millainen on mielestäsi hyvä opettaja? Miten hyvä opettaja pitää yllä ammattitaitoaan? Millainen opettaja / suunnittelija / opintoneuvoja haluaisit itse olla?</i><br>Hyvään opettajaan liitettyjä ominaisuuksia olivat innostunut ja innostava, aktiivinen, vaativa, motivoiva, asiantunteva, helposti lähestyttävä, tasapuolinen, rohkea, heittäytyvä ja uusiutumiskykyinen. Hyvä opettaja tekee tutkimusta ja/tai pysyy muuten ajan hermolla. Hyvä opettaja kouluttautuu myös itse esim. opetusteknologiaan.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>Haasteet</b>          | <i>Millaiset opetustilanteet / opiskelijakohtaamiset ovat olleet sinulle haasteellisia? Miten olet ratkaissut hankaluudet? Mitä neuvoja antaisit noviisiopettajalle?</i><br>Tässä korostuivat erityisesti neuvot uusille opettajille: Ole armollinen itseäsi kohtaan. Rohkaise kommunikoimaan. Löydä tasapaino joustavuuden ja tasavertaisuusvaatimusten välillä. Ole avoin ja luova. Rakenna luottamusta. Sytytä oppimisen into.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| <b>Häppäkkeet</b>        | <i>Oletko ottanut viime aikoina opetuksessa / ohjauksessa käyttöön uusia työkaluja? Millaisia? Itse tehtyjä tai toisten tuottamia videoita? Office365 (Yammer, OneDrive, OneNote, SharePoint...)? Sosiaalisen median työkaluja (Facebook, Instagram, WhatsApp, Twitter, blogit...)? Mistä haluaisit oppia lisää?</i><br>Uusia välineitä halutaan opetella, ajankohtaisimpana Office365-työkalut, Planet eStream tai muut videonteko-ohjelmat sekä sosiaalisen median opetuskäyttö. Lisäksi mainittiin älytaulun käyttö ja vuorovaikutteisuuden lisääminen massaluennoilla. Kaivattiin myös yhteistä laitostason sopimista laitoksen tiedotuskanavista ja opetuksen apuvälineistä.                                                                                                                                                                                                                  |

voite viedä asioita eteenpäin. Erityisesti yhteisiksi kehittämistavoitteiksi nousivat palauteprosessit sekä O365-työkalujen haltuunotto.

## Osallistujien kokemukset

Kehittämispäivien jälkeen lähetimme henkilökunnalle verkkokyselyn selvittääksemme, miten kävely antoi eväitä opetuksen kehittämiseen, mitä oivalluksia syntyi itsestä, työkavereista ja työyhteisöstä, miten menetelmä toimi ja miten sitä voisi kehittää. Kyselyyn vastasi 14 henkeä eli hiukan alle puolet kävelyn osallistujista.

## Menetelmän toimivuus

Viidakkokävelystä oltiin varsin innostuneita, sitä luonnehdittiin *inspiroivaksi, uusiin ideoihin sytyttäväksi ja tosi mukavaksi kokemukseksi*, mainitsipa yksi kävelijä jopa, että *voimaannuin ja työmotivaationi palasi*. Keskusteluteemoja pidettiin relevantteina ja ajankohtaisina. Osallistajat näkivät menetelmässä potentiaalia laitoksen opetuksen kehittämiseen. Pienessä ryhmässä jokainen sai äänensä kuuluviin. Oli myös merkittävää jakaa aja-

tuksia eri tehtävissä työskentelevien kesken, kuten osallistajat totesivat:

*Huomasimme, että pyörittelimme useimmiten samantyyppisiä asioita ja ongelmia, hieman vain eri näkövinkkeleitä.*

## Anti opetuksen kehittämiselle

Osallistujista oli todella tärkeää jakaa hyviä käytäntöjä ja ajatuksia pienryhmissä, kuten seuraavat lainaukset osoittavat:

*.. meidän pitäisi tietää enemmän toistemme toimintatavoista (uskon että meillä on paljon opittavaa ihan toisiltamme).*

*Huimaavalla tavalla ryhmätyön purkutilanteessa päästiin keskustelemaan opetukseen liittyvistä tilanteista ja sisällöistä erityisesti monikulttuurisesta näkökulmasta.*

## Oivallukset itsestä ja työyhteisöstä

Varsin moni kävelijä koki opettajaidentiteettinsä vahvistuneen, kuten nämä kollegamme:

*Sain vahvistusta siitä, että osaan sitä minäkin jotain opettamisesta, vaikka en ole virallista pedagogista koulutusta saanut.*

*Oivalsin hyvin voimakkaasti, että opettaminen on juuri se ”minun juttuni”. Se on sitä työtä, mitä haluan tehdä.*

Kävelijöistä oli hienoa havaita, miten hyviä ja sitoutuneita opettajia työkaverit ovat ja lisäksi mukavia ihmisiä, ja että kaikilla on jotakin osaamista jaettavaksi, kuten yksi kävelijöistä tiivisti:

*Oivalsin sen, että täällähän on todella mukavia ihmisiä, jotka eivät oikeasti ole niin jäykkiä, vaan oikeinkin kehittämishenkisiä. Huomasin, että omien kollegojen joukosta löytyi auttamishalua ja empaattisuutta, mitä olen vähemmän havainnut arjen pyörytyksessä.*

## Kritiikkiä

Vaikka kokemukset olivat hyvin myönteisiä, yksi kävelijä oli kokenut, että hän oli ryhmänsä ainoa, joka oli opetuksesta kiinnostunut. Kampusten erilaisten toimintakulttuurien sanottiin hankaloittavan elämää. Yksi vastaaja kommentoi, että mukana olivat ne positiivisimmat työkaverit, muut olivat jääneet kotiin. Erityisen harmillisena pidettiin sitä, että laitoksen noin kahdestatoista professorista mukaan pääsi tai ehti vain viisi, koska ilman professorien sitoutumista asiat eivät etene.

## Pohdintaa

Tulosten perusteella voidaan todeta, että pedagogisen viidakkokävelyn tavoitteet saavutettiin hyvin. Se tuotti konkreettisia ideoita opetuksen kehittämiseksi. Eteläsavolainen järviluonto oli mitä mainioin oppimisympäristö (Manninen ym., 2007). Osallistujat kokivat yhteisen keskustelun virkistäväksi ja merkitykselliseksi oman oppimisensa kannalta, mikä tukee yhteistoiminnallisen oppimisen näkökulmaa (Hellström, Johnson, Leppilampi & Sahlberg, 2015). Lisäksi oli hyvä miettiä pedagogisia kysymyksiä yhdessä ja tutustua samalla paremmin työtovereihin. Tämä oli erityisen tärkeää savonlinnalaisille, jotka olivat liittymässä laitoksen henkilökuntaan vuodenvaihteessa 2016–17. Kauppatieteiden laitoksen yhteisöllisyys rakentui jakamisen kautta ja ymmärrys siitä, mitä toiset tekevät, syveni. Yhteisön rakentumisen lisäksi viidakkokävelyn antina oli erityisesti omien pedagogisten vahvuuksien ja kehittämis- tarpeiden tunnistaminen, kuten yksi osallistuja kuvasi:

*Havaitsin samaan aikaan omien tietojeni ja kokemusteni jakamisen tärkeyden sekä sen, kuinka paljon on vielä opittavaa ja omaksuttavaa.*

Kaikki verkkokyselyyn vastanneet olivat valmiita suosittelemaan menetelmää toisillekin. Joten mars metsään ja kallioille, pedagogit!

*Jonna Koponen ja Helena Kantanen työskentelevät yliopistonlehtoreina Itä-Suomen yliopiston kauppatieteiden laitoksella.*

## LÄHTEET

- Hakkarainen, K., Lonka, K., & Lipponen, L. (2008). *Tutkiva oppiminen*. Helsinki: WSOY.
- Hellström, M., Johnson, P., Leppilampi, A., & Sahlberg, P. (2015). *Yhdessä oppiminen. Yhteistoiminnallisuuden käytäntö ja periaatteet*. Helsinki: Into Kustannus.
- Manninen, J., Burman, A., Koivunen, A., Kuittinen, E., Luukannel, S., Passi, S., & Särkkä, H. (2007). *Environments that support learning: an introduction to the learning environments approach*. Helsinki: Opetushallitus.
- Siltala, R. (2010). *Innovatiivisuus ja yhteistoiminnallinen oppiminen liike-elämässä ja opetuksessa*. Väitöskirja. Turun yliopiston julkaisuja, sarja C, tom. 304.